

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва та хореографії
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б. Жильцов
2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва

для студентів

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (фортепіано)

Освітнього рівня: перший (бакалаврський)

Освітньої програми

025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано)

Київ – 2022

Розробник: Гумінюк Станіслав Павлович, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Гумінюк Станіслав Павлович, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол № 7 від «07» вересня 2022 року

Завідувача кафедри _____ Катерина ЗАВАЛКО
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проєктної групи) 025.00.03 «Інструментальне виконавство (фортепіано)»

«5» вересня _____ 2022 року
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми 025.00.03 «Інструментальне виконавство (фортепіано)» _____ Наталія СВИРИДЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

«7» вересня _____ 2022 року

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи _____ Інна ТКАЧЕНКО
(підпис)

Пролонговано:

На 20 ___/20___ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» ___ 20___ р., протокол № ___

На 20 ___/20___ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» ___ 20___ р., протокол № ___

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	<i>Нормативна</i>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>5/150</i>
Курс	<i>2</i>
Семестр	<i>III</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>1</i>
Обсяг кредитів	<i>5</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>30</i>
Аудиторні	<i>14 годин</i>
Модульний контроль	<i>2 години</i>
Семестровий контроль	<i>14 годин</i>
Самостійна робота	<i>-</i>
Форма семестрового контролю	<i>екзамен</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс лекцій з «Історії клавесинного та фортепіанного мистецтва» входить до блоку спеціальних дисциплін для студентів кафедри інструментально-виконавської майстерності та вивчається протягом трьох семестрів. Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва дотична до питань музичної естетики, музикознавства, музичної педагогіки, методики, загальної історії мистецтва, історії музики, історії музичної педагогіки та інструментознавства. До програми курсу входять лекційні, семінарські та практичні заняття. Семінарські та практичні заняття мають на меті виховування у майбутніх спеціалістів навичок самостійної роботи, а також дають можливість здійснювати поточний контроль. В тематиці семінарів та практичних робіт враховується репертуарна спрямованість виконавських дисциплін студентів, що сприяє зв'язку теорії з практикою майбутньої професії. Студенти систематично пишуть письмові роботи, в яких аналізують та порівнюють прослухані ними найбільш визначні фортепіанні твори в інтерпретації видатних виконавців.

Мета курсу – збагатити та поглибити знання студентів в галузі клавесинної та фортепіанної літератури; залучити їх до творчого дослідження основних фортепіанних стилів та виконавських шкіл; прищепити навички та вміння музичного аналізу фортепіанного репертуару та оцінки будь-якого явища у світі фортепіанного виконавства; сформувати навички та творчо застосовувати набуті знання на власній виконавській та педагогічній практиці.

Завдання курсу:

- Засвоєння теоретичного матеріалу з історії клавесинного та фортепіанного мистецтва;
- Розширення та поглиблення знань в області клавесинного та фортепіанного репертуару від становлення до сьогодення;
- Опанування різних стратегій, методів засобів виразності клавесинної та фортепіанної інтерпретації;
- Володіння практичними навичками розуміння музичного твору та застосування методів виконавської інтерпретації;
- Оперування такими параметрами музичної творчості як стиль, жанр, композиційна драматургія, засоби музичної виразності у процесі інтерпретації клавесинного й фортепіанного твору в історичній перспективі.

Методи роботи курсу «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва»: вербальні, наочні, дедуктивні, історичні тощо, та обираються відповідно до конкретної учбової теми.

Форми роботи – лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійна робота студентів, консультації викладача.

Засоби навчання – аудіо-, відеоматеріали, підручники і навчальні посібники, методичні рекомендації і вказівки.

Формою контролю знань та вмінь студентів з курсу «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва» є модульні контрольні роботи, курсові роботи та іспит (3 семестр).

Курс «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва» має практичну спрямованість, Отримані студентами теоретичні та практичні знання з дисципліни «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва» використовуються у розумінні та формуванні власної інтерпретаційної версії музичного твору, у практичній роботі виконавця над музичним твором. У підготовці програми були використані фундаментальні праці з історії клавесинного та фортепіанного мистецтва Н.С. Свириденко, Н. Б. Кашкадамової та відповідна фахова література.

Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

	ЗК-5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК-3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
	СК-4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
	СК-5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
	СК-6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
	СК-7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
	СК-9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
	СК-10	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
	СК-11	Здатність оперувати професійною термінологією.
	СК-12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

Програмні результати навчання	
РН-4	Аналізувати музичні твори (зокрема фортепіанні) з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН-6	Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.
РН-7	Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.
РН-8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій фортепіанної музики.

PH-12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
PH-15	Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва, фортепіанного репертуару і виконавської культури.
PH-17	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Структура навчальної дисципліни
Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Ус ьо го	Аудиторні					С ам ос ті йн а
		Ле кц ії	Се мі на ри	П ра кт ич ні	Ла бо ра то рн і	Ін ди ві ду ал ьн і	
III семестр							
Змістовий модуль 1. Фортепіанне мистецтво XIX-XXI ст.							
Тема 1.1. Західноєвропейське фортепіанне мистецтво доби раннього романтизму. Фортепіанна творчість Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона, К. М. фон Вебера, Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста та Й. Брамса		2	2	2			
Тема 1.2. Творчість видатних композиторів XX ст. Формування художніх принципів експресіонізму. Основні напрямки сучасного фортепіанного виконавства. Фортепіанний імпресіонізм К. Дебюссі та неокласицизм М. Равеля.		2	2				
Тема 1.3. Фортепіанне мистецтво України.		2	2				
Модульний контроль	2						
Семестровий контроль	14						
Разом	30	6	6	2			-

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Фортепіанне мистецтво XIX-XXI ст.

Тема 1.1. Західноєвропейське фортепіанне мистецтво доби раннього Романтизму. Фортепіанна творчість Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона, К. М. фон Вебера, Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста та Й. Брамса.

Естетичні засади та головні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва композиторів-романтиків (сфера образності, жанри та форми, особливості

фактурної будови, виконавство та педагогіка). Постать піаніста-віртуоза доби романтизму. Характеристика салонно-віртуозного стилю. Вплив театрального мистецтва та принципів романтичної віртуозності на фортепіанну творчість Вебера. Зародження романтичної фортепіанної мініатюри у творчості Мендельсона та Шуберта. Еволюція сонатної форми на засадах ліричної пісенності в творчості Шуберта. Піаністичний шлях Шопена. Мистецтво гри *rubato* в піанізмі Шопена. Втілення співучого образу фортепіано в творах Шопена. Особливості драматургії шопенівських фортепіанних мініатюр. Утворення нових жанрів фортепіанних балад та скерцо. Внутрішній світ Шумана-митця. Імпровізаційні засади фортепіанної творчості. Новаторство фортепіанної фактури. Нові принципи виконавського досягнення музичної форми. Місце і значення програмності у фортепіанній творчості Шумана. Періодизація виконавської та композиторської творчості та характеристика кожного періоду. Внесок Ліста в розвиток романтичної фортепіанної техніки. Погляди Ліста на проблеми інтерпретації. Учні Ліста. Твори Ліста у виконанні видатних піаністів ХХ ст. Брамс як піаніст-виконавець. Особливості утворення фактури в фортепіанних творах Брамса. Органічне поєднання класичних та романтичних тенденцій в творчості Брамса. Нове тлумачення форми фортепіанного концерту у Брамса. Особливості виконання творів Брамса.

Тема 1.2. Творчість видатних композиторів ХХ ст. Формування художніх принципів експресіонізму. Основні напрямки сучасного фортепіанного виконавства. Фортепіанний імпресіонізм К. Дебюссі та неокласицизм М. Равеля.

Еволюція філософських та загально-естетичних засад фортепіанного мистецтва Західної Європи у ХХ ст. Експресіонізм та необарокові й неокласичні тенденції в творчості фортепіанних композиторів ХХ ст. Нове тлумачення фортепіано. Проблема традицій та новаторства в фортепіанній творчості Прокоф'єва. Новаторські риси фортепіанного письма та його виконавський стиль Прокоф'єва-піаніста. Оновлення звукового образу фортепіано. Сонористичне тлумачення гармонії. Педально-ілюзорний піанізм. Сучасне тлумачення часово-просторових параметрів музики. Фортепіанна творчість Дебюссі. Твори Дебюссі у виконанні видатних піаністів ХХ століття. Імпресіоністичні, неокласичні та неоромантичні тенденції в фортепіанній музиці Равеля. Специфіка образно-художнього змісту. Сучасне тлумачення канонів романтичної техніки. Твори Равеля для фортепіано у виконавській практиці піаністів ХХ ст.

Тема 1.3. Фортепіанне мистецтво України.

Українська клавірна музика. Творчість композиторів М. Березовського та Д. Бортнянського. Фортепіанне мистецтво в Україні у ХІХ-ХХ столітті. Сучасне

фортепіанне мистецтво України. Конкурси, як важливий фактор у формуванні особистості сучасного піаніста-виконавця. Естетичні засади та головні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва.

5. Контроль навчальних досягнень

5.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3
Відвідування семінарських занять	1	3	3
Відвідування практичних занять	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	3	30
Робота на практичному занятті	10	1	10
Виконання завдань до самостійної роботи	-	-	-
Виконання модульної роботи	25	1	25
Разом			72

5.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

В III семестрі складається іспит, де студенти відповідають на екзаменаційні питання по білету. Поточний контроль передбачає усне опитування та проведення музичних вікторин для перевірки слухового засвоєння відповідного до теми модуля музичного репертуару. Для більш ефективної комунікації у дистанційному вивченні навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер, Viber, Google meet тощо. Під час навчання та для взаємодії зі студентами використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення навчальних завдань. Передбачено такі дистанційні види роботи: лекційні, семінарські та практичні заняття (всі види занять можуть включати презентації PowerPoint, демонстрації музичних прикладів тощо).

№	Модульна контрольна робота 1	Критерії оцінювання		Бали
1.	Усне індивідуальне опитування за темою змістового модулю (5 запитань: максимальна кількість балів за кожну відповідь – 5 балів)	Вільне володіння темою, вміння творчо застосовувати знання у широкому мистецькому контексті	5	
		Якісне засвоєння учбового матеріалу без самостійних висновків та узагальнень	4	
		Достатнє володіння матеріалом	3	
		Посереднє володіння темою	2	
		Часткове володіння матеріалом	1	
Максимальна кількість балів				25

5.4. Шкала відповідності оцінок 100-бальна шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

6. Навчально-методична карта дисципліни «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва»

Разом: 30 годин, лекційних годин – 6, семінарських –6, практичні заняття – 2 години, семестровий контроль – 14 годин, модульний контроль – 2 години.

Модулі	Змістовний модуль I
--------	---------------------

Назва модуля	Фортепіанне мистецтво XIX-XXI ст.		
Кількість балів за модуль	72		
Заняття	1-3	4-5	6-7
Лекційні	1	1	1
Семінари	1	1	1
Практичні	1	-	-
Назва навчального модуля (практичне заняття)	<p>Тема 1.1. Західноєвропейське фортепіанне мистецтво доби раннього романтизму. Фортепіанна творчість Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона, К. М. фон Вебера, Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста та Й. Брамса.</p> <p>Тема 1.2. Творчість видатних композиторів XX ст. Формування художніх принципів експресіонізму. Основні напрямки сучасного фортепіанного виконавства. Фортепіанний імпресіонізм К. Дебюссі та неокласицизм М. Равеля.</p> <p>Тема 1.3. Фортепіанне мистецтво України.</p> <p>1*3=3б. 1*3=3б. 1*1=1б. 3*10=30 б. 3*10=30 б. 72 б.</p>		
Види поточного контролю	МКР 25 балів		
	III семестр - 72 бали		
	Екзамен		

7. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва XIX сторіччя. Тернопіль АСТОН 2006 607 с.
2. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавійно-струнних інструментах (клавікорд, клавесин, фортепіано). Історія. Тернопіль СМП «АСТОН», 1998. 299 с.
3. Кашкадамова Н. Виконавська інтерпретація у фортепіанному мистецтві XX сторіччя. Львів ККІНПАТРИ ЛТД, 2014. 340 с.
4. Свириденко Н. С. Стилїстика виконання старовинної музики на прикладі творів Й. С. Баха: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. С. Свириденко / Київ. ун. ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, К.: Інтерсервіс, 2019. – 248с.

Допоміжна

1. Вахраньов В. Клавір і клавїрна музика на Україні з середини 17 - 1 -ї чверті 18 ст. в історичних та літературних матеріалах. Музична Харківщина. Збірник наукових праць Харківського інституту мистецтв. – Х., 1992
2. Історія української музики. - 1 т. – К., 1989
3. Клін В. Українська радянська фортепіанна музика (1917 - 1977). – К., 1980
4. Курковський Д. Питання фортепіанного виконавства. – К., 1983
5. Степаненко М. Клавір в історії музичної культури України 16 - 17 ст. // Українська музична спадщина. - Вип.1. - К., 1989